

O informálním učení v České republice

Milada Rabušicová & Ladislav Rabušic

Filozofická fakulta & Fakulta sociálních studií
Masarykova univerzita
Brno

Východiska

„Celoživotní učení je v ideálním pojetí považováno za nepřetržitý proces, ve skutečnosti jde spíše o neustálou připravenost člověka učit se než o neustálé studium. Mluví se tedy spíše o celoživotním učení, nikoliv vzdělávání, aby se tím zdůraznil význam i takových učebních aktivit každého jedince, které nemají organizovaný ráz, tzn. samostatného učení např. při práci, při pobytu v přírodě, na kulturních akcích apod.“ (Strategie, 2007, s. 7).

Triáda formálního, neformálního a informálního vzdělávání (učení)

- *Formální učení* – vede k získání diplomů a kvalifikací v rámci formálního vzdělávacího systému
- *Neformální učení* – děje se vedle formálního vzdělávacího systému, nevede k získání vyššího stupně vzdělání, je poskytováno v rámci pracovního zařazení nebo v rámci aktivit občanské společnosti
- *Informální učení* - je přirozenou součástí každodenního života, nemusí se jednat o záměrné učení, nemusí být ani jednotlivci samotnými uznáno za něco, co přispívá k rozvoji jejich znalostí nebo dovedností, přesto se děje.

Silné stránky a komplementarita

Formální učení je efektivnější, jedná-li se vzdělávací funkci kognitivní, abstraktní a hodnotící a je nejlépe reprezentováno školním vzděláváním.

Neformální učení je efektivnější, jestliže vzdělávací funkce je psychomotorická, konkrétní a orientovaná na dovednosti. Reprezentují ji hlavně technologie učení spjaté s pracovní pozicí.

Informální učení je efektivnější, jestliže jeho funkcí je afektivní učení vztahované k hodnotám a přesvědčením. Je reprezentováno sociokulturním učením v rodině, mezi vrstevníky a v komunitě.

- První typ pomáhá vytvářet a akumulovat znalosti,
- druhý praktické dovednosti potřebné pro různé aktivity člověka
- a poslední typ posiluje emoce.

Z tohoto pojetí (Collet, 1996) tří typů učení zřetelně vyplývá, že je nelze vnímat izolovaně, ale naopak, že se v průběhu celého životního cyklu prolínají a přelévají jeden v druhý. Vzájemně se tak podporují a umocňují, přičemž v jednotlivých obdobích života jsou individuálně a sociálně akcentovány v různých kombinacích (předškolní věk – informální, školní věk – formální, dospělost – neformální, starší věk – informální).

Survey na reprezentativním vzorku - jaro 2005

1418 respondentů ve věku 20–65 let

- jen 9 % českých dospělých se navrací zpět do systému formálního vzdělávání po jeho opuštění
- jen 12 % plánuje návrat kvůli novému nebo vyššímu diplomu
- 34 % navštěvovalo v posledních 12 měsících kurz v rámci neformálního vzdělávání
- 36 % má zájem v příštích 12 měsících navštěvovat kurz v rámci neformálního vzdělávání

Strategie celoživotního vzdělávání (MŠMT, 2007)

Podle tohoto zdroje (s. 41) se v průměru v EU-25 sebevzdělává zhruba každý třetí dospělý člověk, v ČR pouze každý pátý. Výrazný rozdíl existuje mezi jednotlivými kvalifikačními skupinami.

Zatímco terciárně vzdělané osoby se v ČR věnují samostudiu stejně nebo dokonce o něco více než jejich evropské protějšky, osoby s nižší kvalifikační úrovní naopak výrazně méně.

Projevuje se zde vedle nízké motivace a informovanosti také nedostatečná vybavenost domácností počítači, omezený přístup k internetu a nízká počítačová gramotnost.

Lidé, kteří nejsou aktivní v informálním učení, jsou spíše:

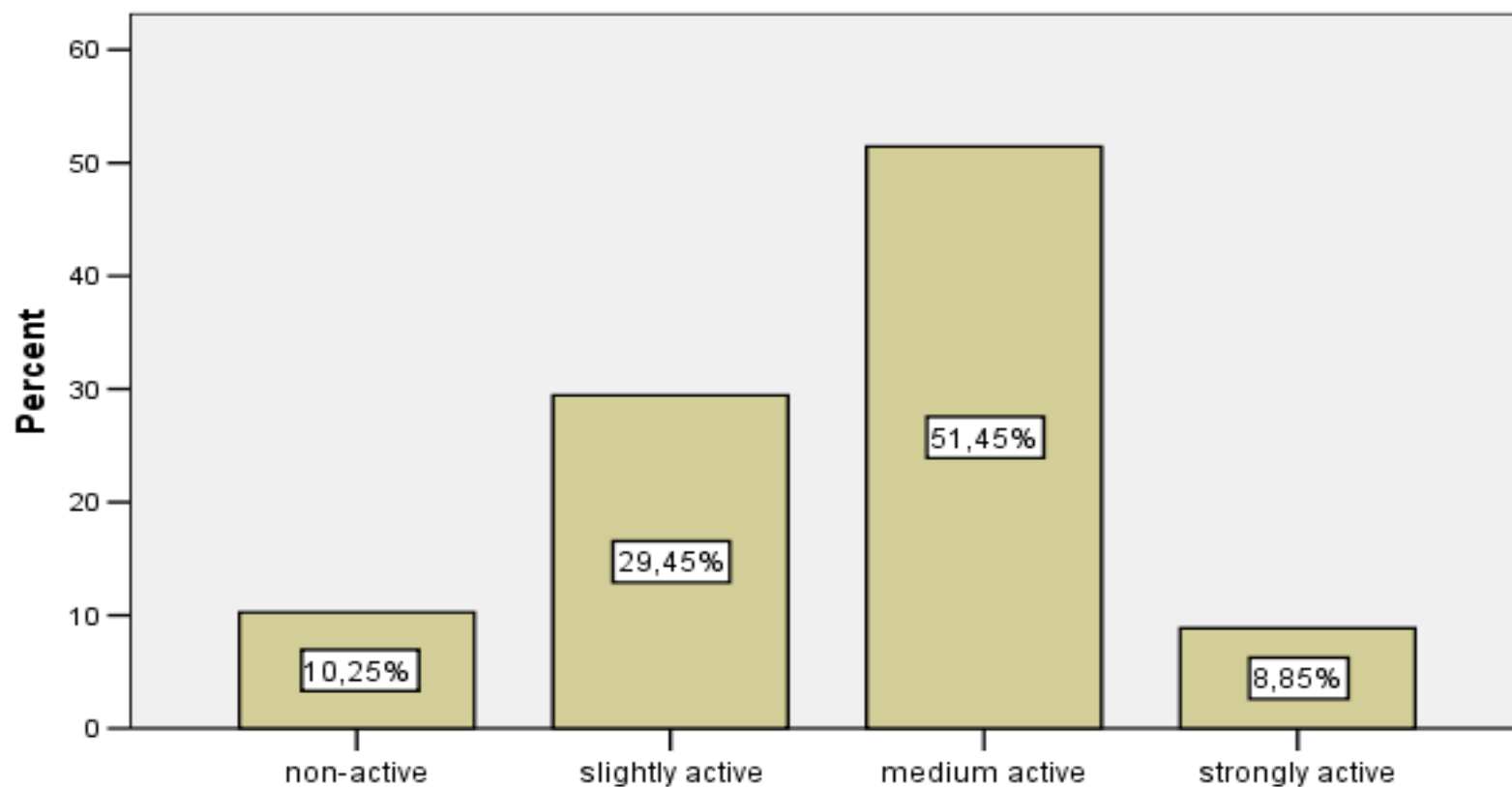
- ◆ muži než ženy (12 : 8),
- ◆ ve věku 20-29,
- ◆ pouze se základním vzděláním,
- ◆ nezaměstnaní.

Konstrukce aktivity a neaktivity v informálním učení v závislosti na frekvenci vykonávaných činností a bodové váhy připsané jednotlivým frekvencím

Frekvence aktivity	Návštěva knihovny	Divadla, koncerty	Četba novin, časopisů	Četba beletrie	Četba odborné literatury	Návštěva muzeí, hradů
1 = denně	10	10	X	10	10	10
2 = týdně	10	10	X	10	10	10
3 = měsíčně	10	10	X	7	7	10
4 = několikrát za rok	5.5	10	X	4	4	10
5 = nikdy	1	1	X	1	1	1

Rozložení respondentů podle intenzity, s níž se věnují informálnímu učení ve svém volném čase

Neaktivní a ostatní v informálním učení podle pohlaví, věku, vzdělání a typu ekonomické aktivity (řádková %)

	Non-active	Other
<i>Gender</i>		
Males	12	88
Females	8	92
<i>Age groups</i>		
20-29	13	86
30-39	10	90
40-49	12	88
50-59	8	92
60-65	6	94
<i>Education</i>		
Primary (9 years)	22	78
Apprentice	12	88
High school	2	98
University	2	98
<i>Economic activity</i>		
Employed	9	91
Self-employed	3	97
Unemployed	32	68
Retired	8	92
Parental leave	5	95

Adjustované šance ukazující pravděpodobnost neúčasti v informálním učení ve volném čase (binární logistická regrese)

	No informal education (adjusted odds ratio)
<i>Gender:</i>	
Male	0.00 (ref.)
Female	0.62 *
<i>Education:</i>	
Low (9 year)	0.00 (ref.)
Vocational	0.48 **
Secondary completed	0.11 **
Tertiary	0.11 **
<i>Age groups</i>	
20-29	0.00 (ref.)
30-39	0.72 n.s.
40-49	0.84 n.s.
50-59	0.44 *
60-65	0.22 **
<i>Type of economic activity:</i>	
Employed	0.00 (ref.)
Self-employed	0.39 n.s.
Unemployed	2.13 **
Retired	1.47 n.s.
Parental leave	0.54 n.s.
<i>Constant</i>	0.50 **

Frekvence čtení novin a časopisů

Frekvence aktivity	Četba novin, časopisů	
	N	%
denně	766	54,5
týdně	480	34,1
měsíčně	80	5,7
několikrát za rok	31	2,2
nikdy	47	3,4
Celkem	1 405	100

Závěry

- ◆ Je téměř nemožné adekvátně aktivity v informálním vzdělávání změřit.
- ◆ Je obtížná komparace s jinými výzkumy.
- ◆ Je snažší vycházet z optimistického východiska, že přirozeně se všichni informálně učíme (viz četba novin).